

Verkenning naar het functioneren van het KAP

**Het gebruik en de mogelijkheden tot verbetering
van het Kwaliteitsprogramma Agrarische
Producten**

**Michiel van Wolfswinkel
Wilma Arendse
Annet Zweep**

Expertisecentrum LNV, november 2001

? 2001 Expertisecentrum LNV, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Rapport EC-LNV nr. 2001/053
Ede/Wageningen

Teksten mogen alleen worden overgenomen met bronvermelding.

Deze uitgave kan schriftelijk of telefonisch worden besteld bij het Expertisecentrum LNV onder vermelding van code 2001/053 en het aantal exemplaren.

Oplage 90 exemplaren

Samenstelling Michiel van Wolfswinkel, Wilma Arendse, Annet Zweep

Druk Ministerie van LNV, directie IFA/Bedrijfsuitgeverij

Productie Expertisecentrum LNV
Bedrijfsvoering / Vormgeving en Presentatie
Bezoekadres: Galvanistraat 7, Ede
Postadres: Postbus 482, 6710 BL Ede
Telefoon: 0318 671400

Fax: 0318 624737

Voorwoord

Het Kwaliteitsprogramma Agrarische Producten (KAP) is in 1992 opgericht. Dit kwam voort uit de wens van overheid en bedrijfsleven om de veelvoud aan monitoringsprogramma's op het gebied van residuen en contaminanten in primaire agrarische producten een meerwaarde te kunnen geven en de gegevens hieruit op een inzichtelijke wijze naar buiten te brengen. Het voornaamste doel hierbij was het versterken van het imago van het Nederlandse Agrarisch product. Sinds die tijd zijn er echter veel ontwikkelingen geweest die er voor hebben gezorgd dat voedselveiligheid nu prominenter op de voorgrond staat. Tegen deze achtergrond is er behoefte aan een databank waarin actuele gegevens over alle aspecten van voedselveiligheid toegesneden op de vragen vanuit het beleid beschikbaar zijn. Het KAP kan voor overheid en bedrijfsleven een belangrijke rol spelen bij het inzichtelijk maken hoe het gesteld is met de voedselveiligheid van de Nederlandse primaire producten. In de onderstaande studie heeft het Expertisecentrum LNV (EC-LNV), in opdracht van de directie Voedings en Veterinaire Aangelegenheden (VVA) van het Ministerie van LNV, een verkenning uitgevoerd naar het huidige functioneren van het KAP. Onder verantwoordelijkheid van dhr C. Wever (programmamanager voedselveiligheid bij het EC-LNV) heeft de projectgroep gekeken naar knelpunten bij participanten aan en gebruikers van het KAP. Doel hiervan was het geven van aanbevelingen voor een betere benutting en versterking van het KAP met betrekking tot voedselveiligheid.

Ik hoop dat u net als ik met veel genoegen kennis zult nemen van de resultaten van deze verkenning en de aanbevelingen die hieruit voortvloeien.

drs. R.P. van Brouwershaven
directeur Expertisecentrum LNV

Inhoudsopgave

1	Project ten behoeve van optimalisatie van het KAP	8
1.1	Inleiding	8
1.2	Probleemstelling	8
1.3	Doel	8
1.4	Opzet onderzoek	8
1.5	Afbakening	9
1.6	Relatie met nota Voedselveiligheid	9
1.7	Leeswijzer	9
2	Het Kwaliteitsprogramma Agrarische Producten	10
2.1	Algemeen	10
2.2	Beheer van het KAP	10
2.3	Participanten	10
2.4	Redenen voor deelname aan KAP en toepassing van de KAP-data	11
2.4.1	Participanten	11
2.4.2	Gebruikers van de KAP-data	12
2.5	Voorwaarden van participanten voor deelname aan KAP	12
2.6	Gegevens in KAP	12
2.6.1	Achtergrond geleverde gegevens	12
2.6.2	Detailniveau achtergrond informatie bij geleverde gegevens	13
2.7	Verwerking van gegevens in de KAP-databank en de betrouwbaarheid	13
2.8	Communicatie door KAP over gegevens uit de KAP-databank	13
2.8.1	Verstrekking van gegevens	13
2.8.2	Publicatie van de gegevens in KAP	14
2.8.3	Uitgebreide KAP-databank op internet	14
2.9	Knelpunten gesignaleerd door databankbeheerder KAP	14
3	Leerpunten uit de organisatie van andere Databanken	16
3.1	Algemeen	16
3.2	Databank bestrijdingsmiddelen van de Keuringsdienst van Waren	16
3.2.1	Algemeen	16
3.2.2	Achtergrond van de gegevens	16
3.2.3	Betrouwbaarheid	16
3.2.4	Gebruik van de data	17
3.3	PDV-databank Ongewenste Stoffen en Producten in diervoeders	17

3.3.1	Algemeen	17
3.3.2	Herkomst van de gegevens	17
3.3.3	Betrouwbaarheid	18
3.3.4	Gebruik van de data	18
3.4	Conclusie	18
4	Participanten	20
4.1	Algemeen	20
4.2	Opzet interviews	20
4.3	Huidige functioneren KAP en knelpunten	20
4.4	Betere benutting en versterking KAP volgens participanten	21
4.4.1	Algemeen	21
4.4.2	Betere benutting KAP	21
4.4.3	Versterking KAP	21
5	Gebruikers KAP	24
5.1	Algemeen	24
5.2	Opzet interviews	24
5.3	Huidige functioneren KAP en knelpunten	24
5.4	Betere benutting en versterking KAP	24
5.4.1	Betere benutting KAP	24
5.4.2	Versterking KAP	25
6	Discussie en conclusies	26
6.1	Algemeen	26
6.2	Betere benutting KAP	26
6.2.1	Actualiteit van de gegevens in KAP	26
6.2.2	Representativiteit en betrouwbaarheid van de gegevens in KAP	26
6.2.3	Naamsbekendheid	27
6.2.4	Stuurgroep (Werkgroep) KAP	28
6.2.5	Achtergrondinformatie bij en gedetailleerdheid van de data	28
6.2.6	Rol KAP bij early warning	28
6.3	Versterking KAP	29
6.3.1	Databank microbiële contaminatie	29
6.3.2	Uitbreiding van de KAP-databank en afstemming met consumptie	29
6.4	Eindconclusie	30
7	Aanbevelingen	32
7.1	Korte termijn	32
7.2	Langere termijn	33

Bijlagen

1 Project ten behoeve van optimalisatie van het KAP

1.1 Inleiding

De consument heeft recht op veilige voedingsmiddelen en informatie hierover. Zowel de overheid als het bedrijfsleven zijn zich hier van bewust. De overheid heeft daarom wettelijk verplichte monitoringsprogramma's opgezet met betrekking tot de kwaliteit van agrarische producten. Daarnaast heeft het bedrijfsleven programma's verbonden aan bedrijfseigen kwaliteitszorgsystemen, waarin met een zekere regelmaat gegevens worden verzameld die een beeld (trend) geven van de kwaliteit en veiligheid van producten. Dit beeld kan gebruikt worden om managementmaatregelen in te stellen of aan te passen. Ook kan de monitoring dienen als signalerend systeem. Om de verschillende monitoringsprogramma's een meerwaarde te kunnen geven zijn de overheid en het bedrijfsleven in 1992 een vergaande samenwerking aangegaan in het Kwaliteitsprogramma Agrarische Producten (KAP).

1.2 Probleemstelling

In de huidige praktijk wordt het KAP met name gebruikt om een beeld te krijgen van de kwaliteit van Nederlandse agrarische producten en om trends te signaleren. Echter het duurt lang voordat deze trends daadwerkelijk kunnen worden gesignaleerd, onder meer door de laagfrequente aanlevering van data door de participanten. Het onderzoek naar trends wordt veelal geïnitieerd door een gerichte vraag; trends komen niet routinematig bovendrijven (tenzij de waarden sterk afwijken). De directie Voedings- en Veterinaire aangelegenheden (VVA) van het ministerie van LNV ziet een grotere potentie van het KAP en vraagt zich af of een versterking van het KAP een meerwaarde kan opleveren voor het overheidsbeleid. Deelvraag hierin is of de huidige KAP-data voldoende tegemoet komen aan de wensen van de participanten (dataleveranciers) en gebruikers. Daarnaast is er de vraag hoe de benutting van de informatie en het commitment van de betrokken partijen vergroot zou kunnen worden, vooral gericht op het KAP als onderdeel van vroege signalering. Om een antwoord te kunnen geven op deze vragen voert het Expertisecentrum LNV, in opdracht van de directie VVM van het ministerie van LNV een verkenning uit naar het huidige functioneren van het KAP en de versterking van het KAP.

1.3 Doel

Doel van dit project is om een beoordeling te geven van het huidige functioneren van het KAP en voorstellen te leveren voor een betere benutting en een versterking van het KAP voor zowel overheid als het bedrijfsleven.

1.4 Opzet onderzoek

Om het projectdoel te bereiken zijn de volgende punten verkend:

- ?? inzicht in de organisatie en het huidige functioneren van het KAP;
- ?? inzicht in de bijdrage en de tevredenheid van de huidige participanten;
- ?? inzicht in gebruik en tevredenheid van gebruikers van het KAP;
- ?? meerwaarde van verbreding van het KAP voor (mogelijk toekomstige) participanten en gebruikers;
- ?? mogelijkheden voor een betere benutting van de informatie in het huidige KAP;
- ?? mogelijkheden voor uitbreiding van het KAP met producten / ongewenste stoffen / participanten;
- ?? mogelijkheden voor gebruik van het KAP voor andere doeleinden, zoals voor vroege signalering van mogelijke gevaren m.b.t. de kwaliteit en veiligheid van levensmiddelen.

Om inzicht te krijgen in de in Nederland lopende monitoringsprogramma's, is ondermeer gebruik gemaakt van twee eerder verschenen rapporten van het Expertisecentrum LNV. Dit zijn EC-LNV rapport 209 (Inventarisatie van systemen voor de verzameling van informatie over diergezondheid en veiligheid dierlijk product) en 256 (Inventarisatie gegevensverzameling voedselveiligheid Plantaardige producten).

De verkenning is uitgevoerd in de vorm van interviews. Als eerste is de KAP databankbeheerder geïnterviewd. Vervolgens zijn er interviews gehouden met de participanten van het KAP en met een aantal mogelijke participanten (dwz. bedrijven of instanties die wel gegevens over de kwaliteit en veiligheid van agrarische producten verzamelen, maar die nog niet participeren in het KAP). Daarna zijn interviews gehouden met gebruikers van het KAP. Verder is er, middels interviews, gekeken naar twee andere databanken (van de Keuringsdienst van Waren en het Productschap Diervoeder) om te kijken of daar leerpunten voor het KAP uit te halen zijn.

1.5 Afbakening

Er is niet gekeken naar de organisatie van alle mogelijke databanken. Twee, voor het huidige KAP belangrijkste, databanken zijn hiervoor meegenomen. Ook is er niet gekeken naar databanken van monitoringsprogramma's buiten Nederland. Tevens is de mogelijke toekomstige interactie tussen het KAP en de databank op te richten door Europese Voedselautoriteit is buiten beschouwing gelaten. Dit wil niet zeggen dat deze internationale component onbelangrijk is! Dit project heeft geen directe relatie met project Chapperonnes. Het project Chapperonnes identificeert namelijk gevaren voor de voedselveiligheid en toetst of op deze gevaren gemeten wordt. Daarom is dit project verder buiten beschouwing gelaten. Tevens dient nog vermeld worden dat dit project zich alleen richt op chemische en microbiële contaminatie en dat fysische contaminatie hierin niet meegenomen wordt.

1.6 Relatie met nota Voedselveiligheid

In de recent uitgekomen Beleidsnota voedselveiligheid 2001-2004 van het ministerie van LNV en VWS (Veilig voedsel in een veranderende omgeving), staat het herstellen van het vertrouwen van de consument in de voedselveiligheid centraal. Een van de instrumenten die men wil inzetten om dit doel wil bereiken is het stellen en aanscherpen van normen voor chemische contaminanten en micro-organismen. Dit heeft een directe relatie met het KAP en daarom wordt op deze punten in de discussie teruggekomen.

1.7 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt het KAP-programma beschreven, inclusief de organisatie ervan, de participanten en de gebruikers. Hoofdstuk 3 beschrijft twee databanken die van groot belang zijn voor het KAP en kijkt naar leerpunten vanuit het deze twee databanken voor het KAP. Hoofdstuk 4 gaat in op het huidige functioneren van het KAP inclusief verbeterpunten bezien vanuit het oogpunt van de participanten aan het KAP. Hoofdstuk 5 gaat in op het huidige functioneren van het KAP inclusief verbeterpunten bezien vanuit het oogpunt van de gebruikers van het KAP. In hoofdstuk 6 staat de discussie en de conclusies over het voorgaande en hoofdstuk zeven geeft tenslotte de aanbevelingen om te komen tot optimalisatie van het KAP.

2 Het Kwaliteitsprogramma Agrarische Producten

2.1 Algemeen

Zowel de overheid als het bedrijfsleven verzamelen (monitorings-)gegevens om de kwaliteit en veiligheid van agrarische producten te bewaken en beheersen. Kwaliteit en veiligheid van voedsel zijn twee te onderscheiden zaken. Veiligheid is één van de specificaties van kwaliteit. De producent is verantwoordelijk voor een kwalitatief goed en veilig product. De verantwoordelijkheden liggen bij beide zaken anders. Bij kwaliteit is de producent ook inhoudelijk verantwoordelijk (dwz een deugdelijk product, waar daadwerkelijk in zit, wat er op staat), terwijl de overheid in haar verantwoordelijkheid vaststelt wat veilig is en wat niet en vervolgens ook toeziet op de naleving van de spelregels daaromtrent.

In 1992 hebben overheid en een aantal partijen uit het bedrijfsleven een convenant afgesloten (vrijwillige aangegane verplichting) om bepaalde gegevens over de kwaliteit van agrarische producten centraal vast te leggen in een databank, het Kwaliteitsprogramma Agrarische Producten (KAP).

Het belangrijkste doel van het KAP is daarmee het verzamelen, beheren en interpreteren van de resultaten van de Nederlandse residu- en contaminanten bewaking.

2.2 Beheer van het KAP

Het Kwaliteitsprogramma Agrarische Producten is als projectnummer 71522.01 ondergebracht in WDT programma 378 (voorheen 302) van het DLO "Bewaking van de kwaliteit en veiligheid van land- en tuinbouwproducten". Het KAP wordt geheel door LNV gefinancierd en beschikte tot en met 2001 over een jaarbudget van 470 kfl. Binnen het ministerie van LNV is de directie Voedings- en Veterinaire aangelegenheden verantwoordelijk voor alle zaken betreffende het KAP. De coördinatie, projectleiding en uitvoering is met de bijbehorende taken en bevoegdheden gemandateerd aan het RIKILT. De Projectleiding is in handen van ir. J.D. van Klaveren. Deze projectleider is tegelijk ook beheerder van de databank en via hem lopen alle klantencontacten. Het KAP beschikt over een Technische werkgroep. Hieraan nemen alleen participanten en een vertegenwoordiger van het ministerie van LNV deel. Deze technische werkgroep komt jaarlijks bijeen en bespreekt met name de technische analyses en beoordelingen.

2.3 Participanten

Meetresultaten zoals van residuen van bestrijdingsmiddelen of diergeneesmiddelen, resten van milieuverontreinigende stoffen en nitraat, afkomstig uit diverse monitoringsprogramma's worden door de participanten aan de KAP-databank geleverd. De gegevens hebben betrekking op vis, zuivel, veevoeder, vee en vlees, en groenten en fruit. Het huidige KAP heeft 10 participanten. Elk van deze participanten levert eigen gegevens over chemische contaminanten en residuen in agrarisch producten (zie tabel 1).

Tabel 1 Participanten aan het KAP en de gegevens die zij aan het KAP leveren

Participant	Productgroep	Residuen en contaminanten
Bakker Barendrecht	Groente en fruit	Bestrijdingsmiddelen
Certerra	Groente en fruit	Bestrijdingsmiddelen
the Greenery (Dutch Producers Association)	Groente en Fruit	nitraat en bestrijdingsmiddelen
Greenery UK	Groente en fruit	Bestrijdingsmiddelen
Keuringsdienst van Waren (KvW)	Groente en fruit	nitraat en bestrijdingsmiddelen
Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO)	Zuivel	organochloor bestrijdingsmiddelen, PCB's, aflatoxine M ₁ , radioactiviteit
Productschap Diervoeder (PDV)	Diervoeder(grondstoffen)	Organochloor bestrijdingsmiddelen, PCB's, cadmium, aflatoxine B ₁
Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees (RVV)	Vlees en vleesproducten, Melk, ei en vis	hormonen, diergeneesmiddelen, antibiotica, PCB's, zware metalen, organochloor verbindingen
Hazlewood Fish	Vis	Organochloor verbindingen,
Rijks Instituut voor Visserij Onderzoek (RIVO)	Vis	Organochloor verbindingen, bestrijdingsmiddelen, PCB's kwik
RIKILT	Verschillende agrarisch producten	Radioactiviteit

2.4 Redenen voor deelname aan KAP en toepassing van de KAP-data

2.4.1 Participanten

De redenen van de participanten in het bedrijfsleven om deel te nemen in KAP en gegevens beschikbaar te stellen zijn anders dan die van de participerende overheidsinstellingen. De belangrijkste redenen zullen hieronder kort besproken worden.

Bedrijven gebruiken KAP met name voor:

1. Profilering van het product

Het KAP heeft voor het bedrijfsleven voornamelijk een PR-functie. Door deelname aan het KAP laten bedrijven zien dat zij open en transparant werken. Zij treden op deze wijze met hun product naar buiten omdat ze zeker zijn van de goede kwaliteit van het product en dit ook willen laten zien.

2. Achtergrond informatie

Door deelname aan het KAP kan men gebruik maken van de gegevens van andere participanten. Deze gegevens worden gebruikt om de interne bedrijfskwaliteitssystemen af te stemmen, zoals risicobepaling in het kader van HACCP of Hygiëncode. Met het beeld van de situatie uit KAP, wordt gekeken of er op bepaalde stoffen/producten meer of minder intensief gecontroleerd moet of kan worden.

3. Referentiewaarde

De eigen gegevens kunnen worden vergeleken met de gegevens van andere participanten. Zo kan een bedrijf bepalen hoe ze het doet ten opzichte van de rest.

Overheidsinstellingen zoals het RIVO, RIKILT, RVV en de KvW nemen deel aan het KAP om door middel van deze data-uitwisseling met het bedrijfsleven op de hoogte te zijn van de kwaliteit en veiligheid van levensmiddelen en deze mogelijk te kunnen vergroten. Het RIKILT maakt als enige participerende overheidsinstelling regelmatig gebruik van meetgegevens in het KAP. De

toepassing van de data door het RIKILT betreft voornamelijk blootstellings- en inname berekeningen om een risico voor de consument te kunnen berekenen. Het RIVO, de RVV en KvW gebruiken alleen de resultaten van de eigen metingen. Dit komt doordat zij (tot voor kort) de belangrijkste leveranciers waren van data voor de producten die zij onderzoeken. KAP had hierdoor dus geen meerwaarde voor hen. De KvW gebruikt wel de overzichtelijke presentatie van geldende normstellingen en consumptiegegevens.

2.4.2 Gebruikers van de KAP-data

De voornaamste toepassing van de KAP-data voor de beleidsdirecties van de ministeries van LNV en VWS, is het beschikken over achtergrondinformatie en het zich snel een beeld kunnen vormen bij veranderde of nieuwe normstelling en risicoschattingen te kunnen doen. Dit is met name belangrijk voor LNV directie Voedings- en Veterinaire aangelegenheden en de directie Gezondheidsbeleid van het ministerie van VWS.

De beide ministeries gebruiken de KAP-data niet of nauwelijks bij de beleidsvorming. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van meldingen en signalering van de eigen controlediensten en het bedrijfsleven. Tevens vindt voor een aantal onderwerpen overleg plaats in werkgroepen (bijvoorbeeld dioxine). Daarnaast gebruikt de (beleids)overheid het KAP om een transparant beeld te scheppen naar de maatschappij en het buitenland van op welke punten gegevens verzameld worden over de kwaliteit en veiligheid van Nederlandse agrarische producten en inzichtelijk te maken hoe het met de kwaliteit en veiligheid van deze producten gesteld is. Hiermee wil men voornamelijk het imago van het Nederlandse product versterken (o.a. LNV directie Industrie & Handel). De stichting Voedingscentrum Nederland gebruikt het KAP bij de communicatie met de burger en de media (voornamelijk in het geval van incidenten). Zo past zij deze informatie bijvoorbeeld toe voor het maken van factsheets.

2.5 Voorwaarden van participanten voor deelname aan KAP

De levering van gegevens aan het KAP door de participanten is een vrijwillig aangegane verplichting. Deze is per participant vastgelegd in een convenant. Naast voorwaarden die KAP stelt aan de gegevenslevering door participanten (zie hoofdstuk 2.4) stellen de participanten zelf ook voorwaarden aan het KAP. De belangrijkste hiervan zijn dat:

1. De anonimiteit van de gegevens die in de KAP-databank staan moet zijn gewaarborgd. De gegevens mogen dus niet te herleiden zijn tot een individuele agrariër of bedrijf.
2. De participanten moeten toegang hebben tot de gegevens in de KAP-databank.
3. Alleen bewerkte en bevestigde (door de participant goedgekeurde) gegevens mogen door het KAP worden vrijgegeven.

Nu de KAP-databank door de maandelijkse levering van gegevens door de participanten in de toekomst over veel actuelere gegevens zal beschikken komt bij de bovenstaande eisen de aanvullende eis dat het vroegtijdig beschikbaar zijn van informatie voorbehouden moet zijn aan participanten. Reden hiervoor is dat enkele participanten bang zijn voor misinterpretatie van de gegevens door de media. Zo is het in het verleden voorgekomen dat aan een gevonden overschrijding direct opvallende krantenkoppen gewijd werden, zonder dat een reële inschatting van het werkelijke risico voor de volksgezondheid was gemaakt. Dit soort media input kan onnodige onrust bij de consument veroorzaken en het bedrijfsbelang ernstige schade toebrengen.

2.6 Gegevens in KAP

2.6.1 Achtergrond geleverde gegevens

Uit interviews met participanten komt naar voren dat alle participanten beschikken over een bedrijfseigen jaarplan waarin is vastgelegd wat het betreffende jaar gemeten zal worden. Bij seizoensgebonden metingen wordt in het jaarplan ook vermeld wanneer gemeten zal worden. De participanten bepalen zelf de bemonsteringstrategie. Bij bijna alle participanten betreft het metingen in het kader van een algemene monitoring. Naast een jaarplan beschikken alle participanten ook over een vastgelegd, bedrijfsafhankelijk protocol voor de monsterneming,

waarin de eisen voor de wijze van de monsterneming staan beschreven. De analyse van de monsters wordt uitgevoerd door Sterlab geaccrediteerde laboratoria. Bij ontvangst van de gegevens worden deze gecontroleerd op afwijkingen (overschrijdingen en uitschieters) en opgeslagen in een eigen, meestal interne, databank. De meeste participanten hebben een werkgroep die de data moet accorderen alvorens de data naar het KAP verstuurd mogen worden.

Conform het oorspronkelijke convenant KAP dat de afzonderlijke participanten getekend hebben, werden tot voor kort de data jaarlijks aan het KAP geleverd. Eind 2000 is door het RIKILT in overleg met de participanten een nieuw convenant opgesteld. De belangrijkste verschillen tussen het oude en nieuwe convenant zijn dat: 1. de participant streeft naar een maandelijks aanlevering van de data in plaats van jaarlijks en dat 2. ook gegevens van surveys door de participanten aan het KAP geleverd worden. Alle partijen behalve de RVV hebben het nieuwe convenant ondertekend.

2.6.2 Detailniveau achtergrond informatie bij geleverde gegevens

Overeenkomstig het convenant, worden de gegevens per individueel monster aangeleverd met de volgende informatie:

- a. de aanduiding van het soort monster;
- b. de beschrijving van de stof(fen), waarop het monster is onderzocht;
- c. de meeteenheid (-heden);
- d. de gemeten waarde(n);
- e. de herkomst van het monster, dat wil zeggen de plaats, de streek of het land; dit geldt met name voor milieucontaminanten (maar niet te herleiden naar het bedrijf van herkomst van de onderzochte producten of voedingsmiddelen);
- f. de datum of week of maand of periode van monsterneming;
- g. informatie omtrent het onderzochte product, indien dit enige bewerking heeft ondergaan;
- h. de beschrijving van de toegepaste analysemethode(n), inclusief een indicatie van de betrouwbaarheid van deze methode.

2.7 Verwerking van gegevens in de KAP-databank en de betrouwbaarheid

De KAP databank wordt gevoed met gegevens van de participanten. De gegevens van de individuele bedrijven worden anoniem aangeleverd door de participanten en zijn dus voor het RIKILT niet te herleiden tot de individuele teler / producent. De beheerder van de KAP-databank waarborgt de betrouwbaarheid van het invoeren en de correctheid van de ontvangen gegevens door de geleverde gegevens te vergelijken met het verwachte aantal gegevens, het gemiddelde van de ingevoerde gegevens te vergelijken met het gemiddelde van de geleverde gegevens en de ingevoerde gegevens te controleren op grote afwijkingen van de normale range. De betrouwbaarheid van de ontvangen gegevens wordt niet ingeschat en ook vindt er geen controle plaats op de compleetheid van de geleverde gegevens. Er zijn namelijk geen afspraken in het KAP convenant over aantal te leveren gegevens en het aantal gegevens dat geleverd wordt, wisselt per organisatie. Daardoor is er bij de beheerder van het KAP geen inzicht of alle gegevens worden gestuurd of dat er screening van de gegevens plaatsvindt door de participanten en zo ja, in welke mate.

2.8 Communicatie door KAP over gegevens uit de KAP-databank

2.8.1 Verstrekking van gegevens

Het KAP verzamelt gegevens over contaminatie van agrarische producten. Deze gegevens kunnen worden opgevraagd bij de databank beheerder van het KAP. Alleen aan participanten mogen nog niet gepubliceerde data worden verstrekt. Aan overige belangstellenden mogen alleen standaarduitdraaien verstrekt worden van gepubliceerde data. Voor het opvragen van informatie door participanten worden geen kosten in rekening gebracht. Van derden wordt in principe een vergoeding op basis van het DLO-tarief gevraagd. In de praktijk echter worden aan derden vaak geen kosten in rekening gebracht, of ligt de gevraagde vergoeding onder kostendekkend niveau.

Het RIKILT is namelijk bang dat indien er hogere kosten in rekening gebracht worden gegevens uit de KAP-databank aanzienlijk minder benut zullen worden door derden.

2.8.2 Publicatie van de gegevens in KAP

De ingevoerde gegevens worden gebruikt door het RIKILT voor het KAP jaarverslag. Hierin wordt een beeld geschetst van de residu- en contaminantenbewaking in Nederland. Het laatste papieren jaarverslag is in 1999 verschenen en bevatte de cijfers uit 1997. Een jaaroverzicht van de gegevens van een aantal stoffen en producten is ook terug te vinden op internetsite van de Wageningse universiteitsbibliotheek (<http://www.agralin.nl/kap>). De informatie die op deze site is te vinden, is echter zeer beperkt en gaat ook niet verder dan de gegevens van 1997. De informatie, middels het papieren verslag of de beperkte databank op het internet, is voor iedereen toegankelijk.

2.8.3 Uitgebreide KAP-databank op internet

De afgelopen jaren is door het RIKILT een uitgebreide internet versie van de complete KAP-databank ontwikkeld. Deze applicatie nadert nu zijn afronding. De internet versie is zeer laagdrempelig en maakt het mogelijk interactief te zoeken op zowel stof als product. Voor het gedeelte van de KAP-databank dat betrekking heeft op bestrijdingsmiddelen in groenten en fruit, is een elektronische koppeling gelegd tussen de bestrijdingsmiddelen, die de normen van de Bestrijdingsmiddelenwet overschrijden, en de CTB-databank. Tevens zijn er elektronische koppelingen tussen KAP (bestrijdingsmiddelen) enerzijds en toxicologische gegevens en consumptiegegevens anderzijds. Met dit laatste kunnen de risico's voor de volksgezondheid van normoverschrijdingen snel worden ingeschat. De internetversie van de complete KAP-databank zal op korte termijn toegankelijk worden voor de participanten. Op termijn zal deze ook toegankelijk worden gemaakt voor derden, nadat overeenstemming is gevonden tussen de participanten over welke andere partijen toegang krijgen tot de internetversie, welke informatie beschikbaar wordt gesteld en onder welke voorwaarden. De toegang tot de informatie zal gestratificeerd zijn door middel van een wachtwoord; verschillende wachtwoorden krijgen een verschillende autorisatie.

2.9 Knelpunten gesignaleerd door databankbeheerder KAP

In het interview met de KAP databankbeheerder is hem gevraagd aan te geven waar hij knelpunten ziet binnen het KAP. Hieruit komen de volgende knelpunten naar voren:

- ?? De afstemming tussen het ministerie van LNV en het KAP is onduidelijk geregeld. Ten tijde van de oprichting van het KAP werd voorzien in een afstemming tussen de Landbouwwadviserij Commissie Milieukritische Stoffen en het KAP. De LAC was een forum van deskundigen en bestond uit diverse werkgroepen. Het LAC zou de gegevens uit het KAP interpreteren voor gebruik bij de beleidsvorming. Het KAP werd de taak toebedeeld de gegevens te registreren en te rapporteren. Sinds 1995 bestaat de LAC niet meer en is het onduidelijk of het RIKILT de taak van deze interpretatie van de gegevens moet overnemen. Qua taakverantwoordelijkheid en financiering is hierover niets geregeld, terwijl vaak blijkt dat dit wel impliciet verwacht wordt.
- ?? Binnen het KAP is een capaciteitsgebrek (menskracht). Dit maakt het moeilijk nieuwe participanten toe te laten en extra gegevens te verwerken.
- ?? Het niet tijdig aanleveren van gegevens. Dit is met name een structureel probleem voor gegevens afkomstig van de RVV en het PDV.
- ?? Betrouwbaarheid geleverde gegevens: a) uniformiteit in methode; de gegevens zijn verkregen door middel van verschillende analysemethoden, dit kan de uitkomst van de analyses beïnvloeden en een vergelijking van de afzonderlijke resultaten complex maken
b) compleetheid; het is voor de databankbeheerder niet te controleren of alle gegevens aan het KAP geleverd worden.
- ?? Wijze van aanlevering van gegevens. Bijna elke participant heeft een eigen software systeem, bij conversie naar KAP-databank kunnen hierdoor fouten optreden. Bij een grotere uniformiteit van de gebruikte software kan het risico op fouten bij conversie verkleind worden.
- ?? Toegankelijkheid van de gegevens van de internetversie met de complete KAP-databank (wie, wat, wanneer) gegevens voor a) participanten, b) andere gebruikers (zie hoofdstuk 2.8).

?? Uniformiteit in de benaming van de producten die bemonsterd worden. Nu lopen de benamingen vaak sterk uiteen.

3 Leerpunten uit de organisatie van andere Databanken

3.1 Algemeen

Naast de KAP databank bestaan er nog vele databanken waarin gegevens over contaminatie van agrarische producten liggen opgeslagen. Veel bedrijven en organisaties hebben namelijk een eigen databank met daarin de gegevens uit de bedrijfsinterne controles.

Om te onderzoeken of er leerpunten voor het KAP te halen zijn uit andere databanken, zijn twee databanken onderzocht. Er is gekozen voor twee, omdat een uitgebreidere inventarisatie van andere databanken niet binnen het tijdsbestek van dit project kon vallen. De reden dat juist de Databank Ongewenste Stoffen en Producten van het Productschap Diervoeders en de centrale databank bestrijdingsmiddelen van de Keuringsdienst van Waren zijn gekozen is dat:

1. deze twee databanken de belangrijkste leveranciers zijn van data voor het KAP.
2. deze twee databanken tevens een grote hoeveelheid informatie over contaminanten moeten verwerken afkomstig van verschillende leveranciers.

Er is een interview gehouden met de beheerders van deze twee databanken. Daarbij is gekeken naar de herkomst, frequentie en wijze van levering van de gegevens aan de databank, de borging van de betrouwbaarheid, de interpretatie en het gebruik van de gegevens.

3.2 Databank bestrijdingsmiddelen van de Keuringsdienst van Waren

3.2.1 Algemeen

De Keuringsdienst van Waren (KvW) beschikt over een actuele databank waarin gegevens liggen opgeslagen over de hoeveelheid residuen en contaminanten van bestrijdingsmiddelen in levensmiddelen. Deze data worden verzameld voor de verplichte jaarlijkse rapportage van de Keuringsdienst aan Brussel in het kader van de EU-richtlijnen 90/642 (Richtlijn tot vaststelling van maximumgehalten aan residuen van bestrijdingsmiddelen in en op bepaalde producten van plantaardige oorsprong, met inbegrip van groenten en fruit) en 86/362 (Richtlijn tot vaststelling van maximumgehalten aan residuen van bestrijdingsmiddelen in en op granen).

Naast algemene monitoring doet de KvW ook gericht onderzoek.

3.2.2 Achtergrond van de gegevens

De bemonstering wordt uitgevoerd door de vijf regionale directies van de KvW. De controleurs zijn verantwoordelijk voor de monsterneming. Het aantal te nemen monsters is vastgelegd in het jaarplan van de KvW. De monsters worden door de regionale diensten naar het centrale laboratorium van de KvW in Amsterdam gestuurd. Daar vindt de analyse van de monsters plaats. De resultaten van de analyses worden binnen vier weken elektronisch teruggestuurd naar de betreffende regiodirectie.

Elke vier weken voert de beheerder van de centrale databank van de KvW de gegevens van de analyses bij de regionale directies in de centrale databank.

3.2.3 Betrouwbaarheid

De betrouwbaarheid van de gegevens in de databank wordt op verschillende manieren gewaarborgd. De regionale KvW hebben een kwaliteitssysteem, dat (in ieder geval) voldoet aan de EU eisen voor kwaliteitscontrole van levensmiddelen. De wijze van monsterneming is vastgelegd en de controleurs volgen hierbij het protocol van de Keuringsdienst dat is gebaseerd op eisen in de Warenwet, die voortkomen uit de Europese richtlijn voor monsterneming. Het laboratorium van de KvW in Amsterdam is Sterlab geaccrediteerd, dit waarborgt de analyse. De invoer van de data door het laboratorium wordt geborgd doordat deze na invoer wordt gecontroleerd door een senior-analist en moet worden geaccordeerd door de teamleider. Bij afwijkende waarden wordt,

om extra zekerheid te krijgen, de correctheid van de analysegegevens nogmaals gecontroleerd. (Op basis van deze gegevens kan namelijk besloten worden een juridische procedure aan te spannen. Hierbij is het van groot belang een waterdichte onderbouwing van de bewijslast te hebben.)

De beheerder van de centrale databank controleert de data na ontvangst ook op afwijkende waarden.

3.2.4 Gebruik van de data

De gegevens in de centrale databank worden door de beheerder vergeleken met de geldende normen. Hierdoor wordt duidelijk welke producten overschrijding van de normen geven. Verder kijkt de beheerder naar de trends in bestrijdingsmiddelengebruik om te bepalen of aanpassing van de analyses nodig is.

Gedurende het jaar rapporteert de beheerder de stand van zaken terug aan de regionale directies. Aan de hand van deze terugkoppeling kan de regionale KvW bepalen welk product de komende tijd meer of minder bemonsterd moet worden.

Naast de jaarlijkse rapportage aan Brussel, worden de data ook gebruikt voor de beleidsvoorbereiding en de evaluatie van het werk van de Keuringsdienst (beleidseffect). Tevens worden de data gebruikt voor het jaarverslag van de KvW en voor de planning van de bemonstering voor het volgende jaar. Mocht er bij een geconstateerde overschrijding echter sprake zijn van een direct gevaar voor de volksgezondheid, dan kunnen de doelen in het lopende jaarplan worden bijgesteld en kan er binnen het lopende onderzoeksprogramma intensiever gecontroleerd worden op deze stoffen of producten.

3.3 PDV-databank Ongewenste Stoffen en Producten in diervoeders

3.3.1 Algemeen

Het Productschap Diervoeder (PDV) bezit een databank "ongewenste stoffen en producten", waarin zij veel gegevens over contaminatie van diervoeders vastlegt. Dit zijn gegevens over contaminatie van diervoedergrondstoffen met mineralen, zware metalen, aflatoxine en salmonella spp. Het PDV is namelijk in belangrijke mate belast met het kwaliteitsbeleid en de daarmee samenhangende regelgeving. De Europese regelgeving is terug te vinden in EU richtlijn 74/63/EEG tot vaststelling van maximumgehalten aan ongewenste stoffen en producten in diervoeders. Deze is in Nederland geïmplementeerd in de PDV Verordening Ongewenste stoffen en producten 1998 en valt onder het Nationaal Plan van agrarische hulpstoffen en milieu verontreinigende stoffen.

3.3.2 Herkomst van de gegevens

Het PDV ontvangt de gegevens van het diervoederbedrijfsleven uit:

- ?? Algemene monitoring uit de bedrijfsinterne controle van een aantal van de diervoederbedrijven die deelnemen aan het Good Manufacturing Practice (GMP). Monsterneming vindt plaats tijdens het productieproces en op het eindproduct. De monsters worden door Sterlab geaccrediteerde laboratoria onderzocht. Gegevens worden door de bedrijven op vrijwillige basis aan het PDV geleverd. Voor het aanleveren van de gegevens krijgen de betreffende bedrijven een financiële tegemoetkoming van ongeveer 10% van de analysekosten per monster. Aan deze financiële compensatie is echter wel een maximum gebonden.
- ?? Analyse op aflatoxine van monsters van diervoedergrondstoffen uit de haven. Deze monsterneming en analyse wordt verricht door onafhankelijke Sterlab geaccrediteerde laboratoria.
- ?? Verplichte analyse van (alle) diervoedergrondstoffen op de aanwezigheid van salmonella spp. Hierover is men verplicht jaarlijks verslag uit te brengen aan Brussel. Daarom is het PDV momenteel bezig om naast de databank ongewenste stoffen een databank op te bouwen waarin deze gegevens over besmetting van diervoedergrondstoffen met salmonella spp. worden opgeslagen.

3.3.3 Betrouwbaarheid

De data die bij het PDV binnenkomen, worden gescreend op uitschieters. Aangetroffen afwijkende waarden worden teruggekoppeld met de leverancier van de data en vervolgens bevestigd cq. verbeterd. Ook wordt gecontroleerd of de herkomst/product combinatie klopt. Voor de controle op de monsterneming door de bedrijven is de Keuringsdienst Diervoedersector (KDD) verantwoordelijk. Deze voert audits uit bij de diervoederbedrijven en neemt ook monsters. In het algemeen vinden de controleurs van de KDD overeenkomstige, of zelfs lagere waarden van gehalten aan contaminanten. Hieruit wordt geconcludeerd dat de monsterneming door de GMP-bedrijven goed is en representatieve cijfers oplevert. Naast de KDD beschikt het PDV over een Kwaliteitsdienst Landbouwkundige Laboratoria (KDLL). Deze dienst vergelijkt door middel van ringonderzoeken de prestaties van afzonderlijke laboratoria die onderzoek verrichten in het kader van de GMP-regelingen, met collega-laboratoria. Dit wordt ook wel proficiency testing genoemd. Bij de vergelijking worden de in het methodenboek van het PDV vastgelegde methoden als referentiekader gehanteerd.

3.3.4 Gebruik van de data

Het PDV gebruikt deze gegevens voor een jaarlijkse interne rapportage over de kwaliteit van diervoedergrondstoffen. De bedrijven kunnen de gegevens gebruiken om hun HACCP en meetstrategie op af te stemmen. Uit de gegevens valt namelijk af te leiden welke stoffen meer aandacht verdienen en welke minder.

3.4 Conclusie

De hierboven beschreven databanken staan in dienst van een actief kwaliteitssysteem. De data worden op juistheid gecontroleerd en vervolgens in de betreffende databank geplaatst. Deze controle is vrijwel identiek aan de controle van de data door het KAP.

De volgende leerpunten zijn te halen uit deze databanken in relatie tot het KAP: Het maken van duidelijke afspraken over het tijdstip van de levering van gegevens. Bij de KvW voert de beheerder elke vier weken de gegevens van de regiodirecties in. Aan het KAP worden de gegevens tot voor kort jaarlijks geleverd en niet op een vast omschreven tijdstip, er bestond alleen een uiterste datum voor levering van de gegevens. Dit leidde tot situaties waarin de betreffende organisaties de gegevens al wel hebben, maar deze nog niet geleverd hebben omdat zij wachten op een verzoek om de data vanuit het KAP.

Het nieuwe convenant, dat zich richt op een maandelijks levering van data zal deze onduidelijkheid niet veranderen. Ook hier staan, afgezien van een uiterste datum voor jaarlijkse levering, geen harde afspraken in over wanneer de data opgeleverd worden. Het convenant bevat onduidelijke zinsneden als "een frequente aanlevering van gegevens verdient de voorkeur" en "daar waar mogelijk worden maandelijks gegevens verwerkt". Om dit punt op te lossen is het aan te raden, om net als bij de KvW duidelijke afspraken te maken over tijdstip van levering en duidelijk aan te geven bij wie het initiatief ligt voor de levering van de gegevens. Met andere woorden, vraagt de beheerder van de KAP-databank de gegevens op, waarna de participant de gegevens levert, of neemt de participant zelf initiatief en stuurt (op een vast tijdstip) de data naar de beheerder van de KAP-databank.

4 Participanten

4.1 Algemeen

In het kader van dit project zijn alle participanten aan het KAP geïnterviewd. In dit hoofdstuk zullen resultaten uit de interviews met de participanten van het KAP behandeld worden. Eerst zal worden ingegaan op knelpunten die de participanten signaleren en vervolgens zullen mogelijkheden voor een betere benutting en versterking van het KAP besproken worden.

4.2 Opzet interviews

In de interviews met participanten is het per participant hele traject van monsterneming tot aan levering van de gegevens aan het KAP doorlopen. Vervolgens is de participanten gevraagd hun mening te geven over het huidige functioneren van het KAP, knelpunten en mogelijkheden voor een betere benutting en versterking van het KAP.

4.3 Huidige functioneren KAP en knelpunten

Om een goed beeld te krijgen of een betere benutting of versterking van het KAP mogelijk is en een prioritering aan de verschillende mogelijkheden te kunnen geven is in de interviews gekeken naar het huidige functioneren van het KAP. Hieruit komt naar voren dat de participanten zeer tevreden zijn over de overzichtelijke wijze waarop de verschillende data in het KAP gepresenteerd en inzichtelijk gemaakt worden. Toch zijn er ook enkele knelpunten gesignaleerd. Dit betreft de volgende punten:

- ?? De actualiteit van de data is erg laag. Dit blijkt onder andere uit het feit dat het laatste KAP-verslag dateert uit 1999 en de gegevens bevat van 1997. Punt dat hieruit voortvloeit is dat de toegankelijkheid van de actuele data te wensen over laat.
- ?? De gedetailleerdheid van de informatie laat te wensen over. Er ontbreekt duidelijke informatie over de achtergrond en de betekenis van de data. Tevens is het niet mogelijk gegevens over een enkele specifieke stof of product te bekijken
- ?? Het KAP is onder meer opgezet voor het informeren van 'de maatschappij' over de residubewaking en de resultaten daarvan. In de praktijk blijkt echter dat de naamsbekendheid van het KAP erg gering is, zowel binnen Nederland als in de EU. En indien men al eens van het KAP gehoord heeft kan men niet vertellen wat het inhoudt, laat staan wat het voor het bedrijf, de instelling of het individu kan betekenen.
- ?? Er zijn twijfels over de representativiteit van sommige data, daar deze soms afkomstig zijn van gericht onderzoek. Dit soort gegevens geven geen representatief beeld van de gesteldheid van de kwaliteit van een product, maar zorgt voor een vertekend beeld. Ook worden de data soms gescreend op kritische factoren (producent, tijdstip in het jaar) en niet meegeleverd aan het KAP.
- ?? Maandelijks levering van actuele data is voor sommige participanten niet mogelijk. De eerste reden hiervoor is dat sommige metingen niet maandelijks plaats vinden. Zo worden de metingen van het RIVO jaarlijks in mei uitgevoerd. De tweede reden is dat een aantal participanten door tijdsgebrek niet toe komen aan maandelijks levering. Dit laatste is de reden die de RVV en het PDV aandragen als verklaring voor het feit dat zij de uiterste termijn voor levering van de data (bijna structureel) overschrijden.

4.4 Betere benutting en versterking KAP volgens participanten

4.4.1 Algemeen

Bij het kijken naar de mogelijkheden van het KAP en het eventueel beter laten functioneren ervan zijn de knelpunten benoemd en is onderscheid gemaakt tussen 'betere benutting' en 'versterking'. Onder betere benutting wordt hier verstaan het optimaliseren van de bestaande KAP-databank, zonder deze uit te breiden. Het betreft dus procesmatige veranderingen binnen KAP. Onder versterking wordt hier verstaan het uitbreiden van de KAP-databank met andere productgroepen, residuen en contaminanten of participanten.

4.4.2 Betere benutting KAP

Om te inventariseren hoe participanten tot een betere benutting van KAP zouden willen komen, is hen daar in het interview een open vraag over gesteld. Tevens is de vraag gesteld aan de participanten of zij een rol zien weggelegd voor KAP bij 'Early Warning'.

De punten die uit het interview naar voren kwamen sluiten grotendeels aan op de bovengenoemde knelpunten. De wensen van de participanten op dit gebied zijn:

- ?? Snellere verwerking van de gegevens in de KAP-databank, zodat ook de actuele data toegankelijk zijn. Actuele data hebben een grotere waarde voor de beleidsbepaling van zowel bedrijven als keuringsinstellingen.
- ?? De data moeten snel en on-line beschikbaar zijn.
- ?? Het oprichten van een stuurgroep in opvolging van de opgeheven stuurgroep KAP van de Landbouw Advies Commissie. Dit zorgt voor een formele ingang van het bedrijfsleven en de wetenschap bij het beleid om zaken te signaleren en onder de aandacht te brengen met betrekking tot residuen en contaminanten. Tevens kan deze groep fungeren als een platform voor overleg tussen overheid / bedrijfsleven / wetenschap over residuen en contaminanten. Deze wens is met name geuit door het RIKILT, maar vindt algemeen bijval onder de participanten.
- ?? Een grotere naamsbekendheid van het KAP. (een belangrijke reden voor deelname van het bedrijfsleven aan het KAP is namelijk de PR-functie).
- ?? Het aanscherpen van de productdefinities. Zeker bij het gebruik in communicatie met buitenland is het van belang duidelijke productdefinities te hebben, daar de Nederlandse en de buitenlandse productdefinities lang niet altijd overeen komen. Dit kan verwarrend zijn en mogelijk zelfs het handelsbelang schaden.
- ?? Meer informatie over de achtergrond van de data.
- ?? Rapid Alert, het in een vroeg stadium signaleren van overschrijdingen, wordt door de participanten niet als optie gezien. Elke sector heeft eigen, bedrijfsinterne, controle systemen en beschikt over de gegevens hier van die zij zelf kunnen interpreteren. Deze snelle respons op overschrijdingen valt ook onder de private verantwoordelijkheid van het bedrijf. (Het is zelfs zo dat binnenkort bij het in werking treden van de vernieuwde Algemene Productveiligheids Richtlijn elk bedrijf situaties die wijzen op het niet veilig zijn van een product moeten melden aan de bevoegde autoriteit) Het traject van monsterneming tot uiteindelijke levering van de data aan het RIKILT en de verwerking in KAP is te lang en te traag om snel te kunnen reageren op een normoverschrijding. Wel kan het KAP een rol spelen bij trendanalyse (early warning) en het inschatten van consequenties van veranderde of nieuwe normstelling en in een vroeg stadium knelpunten signaleren die hierdoor eventueel zullen gaan ontstaan.

4.4.3 Versterking KAP

Om te inventariseren op welke wijze de participanten het KAP zouden willen versterken is hen hier in het interview een open vraag over gesteld. Ook zijn in de interviews de meningen van de participanten over het aanvullen van de KAP-databank met gegevens over microbiële contaminatie gepeild. Punten van versterking van het KAP die naar voren kwamen zijn:

- ?? Toevoegen van de resultaten van surveys aan KAP. Een survey is meestal een eenmalig, gericht onderzoek, dat gebruikt wordt voor de signalering. Met andere woorden om te kijken of een vermoed probleem ook daadwerkelijk een probleem is. De resultaten hiervan verdwijnen na verloop van tijd meestal uit het zicht. Door deze resultaten aan KAP toe te voegen wordt

voorkomen dat waardevolle gegevens verloren gaan en kunnen ook anderen deze resultaten gebruiken om zo bijvoorbeeld verbeteringen aan te brengen in de controle op bepaalde residuen en contaminanten. Deze gegevens moeten echter duidelijk herkenbaar zijn in KAP als afkomstig van een survey, omdat deze data niet op een hoop gegooid mogen worden met data uit de algemene monitoring. Zo zou er een vertekend beeld verkregen worden van de kwaliteit of veiligheid van het onderzochte product.

- ?? Toevoegen van gehalten aan residuen en contaminanten in zeevis. Nu bevat de KAP-databank enkel gegevens over wild gevangen zoetwatervis (paling en snoekbaars). Kijkt men echter naar de visconsumptie in Nederland, dan blijkt dat de bijdrage van zeevis aan de totale visconsumptie groter is dan zoetwatervis. Ook kan men met deze cijfers een trendmatig inzicht krijgen van het verloop van de gehalten van contaminanten in zoutwatervis door de jaren heen.
- ?? Toevoegen van gehalten aan zware metalen bijvoorbeeld schelpdieren.
- ?? Het merendeel van de participanten is voor opnemen van gegevens over microbiële contaminatie in het KAP. Veel bedrijven en instellingen monitoren dit al als onderdeel van hun kwaliteitssysteem. Ook bestaat de bereidheid om onder nader te bespreken voorwaarden deze data beschikbaar te stellen. Met het delen van de informatie over besmetting met micro-organismen kunnen bedrijven de kwaliteitssystemen aanscherpen. Een enkele participant ziet het opnemen van microbiële contaminatie in het KAP niet als een goed idee. Als reden hiervoor wordt gegeven dat de besmetting meestal niet op het primaire product aanwezig is, maar plaats vindt verderop in de keten (snijden, consument).
- ?? Meer participanten betrekken bij KAP, zodat er beschikt kan worden over een grotere hoeveelheid data.

5 Gebruikers KAP

5.1 Algemeen

Onder gebruikers wordt hier verstaan instanties of personen die gebruik maken van de KAP-data, maar zelf geen data leveren aan het KAP. De belangrijkste gebruikers van het KAP zijn beleidsdirecties van het ministerie van LNV, het ministerie van VWS en de Stichting Voedingscentrum Nederland. Naast interviews met deze bestaande gebruikers, zijn ook interviews gehouden met instanties waarvan verwacht wordt dat zij ook hun voordeel kunnen doen met de KAP-data. Deze potentiële gebruikers die geïnterviewd zijn, zijn de Nederlandse Voedselautoriteit i.o. en de Consumentenbond. Een belangrijke groep potentiële gebruikers, namelijk de burgers, is bij deze interviews buiten beschouwing gelaten. In hoofdstuk 6 zal echter wel op deze groep gebruikers teruggekomen worden.

5.2 Opzet interviews

De interviews met gebruikers van het KAP komen in grote lijnen overeen met de interviews die gehouden zijn met de participanten. Enige verschil hierin is dat hier de vragen over de herkomst en achtergrond van de gegevens ontbreken.

Tijdens de interviews hebben de gebruikers van het KAP ook hun visie gegeven op een betere benutting en versterking van het KAP. Tevens is tijdens het interview aan hen de vraag gesteld of zij een rol zien weggelegd voor KAP bij 'Early Warning'. In de volgende paragrafen zullen de bovenstaande punten besproken worden.

5.3 Huidige functioneren KAP en knelpunten

Evenals de participanten zijn ook de gebruikers van het KAP zeer tevreden over de wijze waarop de verschillende data in het KAP gepresenteerd en inzichtelijk gemaakt worden. Toch zijn ook hier enkele knelpunten naar voren gekomen. Dit betreft voornamelijk:

- ?? het niet actueel zijn van de gegevens
- ?? vraagtekens bij de representativiteit van de data
- ?? de geringe naamsbekendheid van het KAP

Deze knelpunten zijn eerder al gesignaleerd bij de participanten aan het KAP

5.4 Betere benutting en versterking KAP

5.4.1 Betere benutting KAP

Mogelijkheden voor een betere benutting van het KAP liggen volgens de gebruikers in de volgende zaken:

- ?? Het zou goed zijn een stuurgroep op te richten in opvolging van de opgeheven stuurgroep KAP van de Landbouw Advies Commissie. Dit zorgt voor een formele ingang van het bedrijfsleven en de wetenschap bij het beleid om trends te signaleren en onder de aandacht te brengen met betrekking tot residuen en contaminanten. Tevens kan deze groep fungeren als een platform voor overleg tussen overheid, bedrijfsleven en wetenschap over residuen en contaminanten en een denkkader leveren in normstellingsdiscussies.
- ?? Binnen de bestaande data zou onderscheid gemaakt kunnen worden tussen verschillende productiesystemen. Dit maakt het bijvoorbeeld mogelijk te kijken of er verschil is in residuniveaus en contaminatie tussen producten uit de gangbare landbouw en producten uit de biologische landbouw.

- ?? Het zou zeer wenselijk zijn dat de databank veel actueler is en de levering en verwerking van gegevens sneller gaat.
- ?? Rapid Alert, het in een vroeg stadium signaleren van overschrijdingen, wordt ook door de gebruikers niet als mogelijkheid gezien. Elke sector heeft eigen bedrijfsinterne controle systemen en beschikt over de gegevens hiervan die zij zelf kunnen interpreteren. Het traject van monsterneming tot uiteindelijke levering van de data aan het RIKILT en de verwerking in KAP is daarvoor te lang en te traag. Wel kan het KAP een rol spelen bij trendanalyses (early warning) en het inschatten van consequenties van veranderde of nieuwe normstelling en in een vroeg stadium knelpunten signaleren die hierdoor eventueel zullen gaan ontstaan.

5.4.2 Versterking KAP

Om te inventariseren op welke wijze de gebruikers het KAP zouden willen versterken is hen hier in het interview een open vraag over gesteld. Ook zijn in het interview de meningen van de gebruikers over het aanvullen van de KAP-databank met gegevens over microbiële contaminatie gepeild. Punten van versterking van het KAP die naar voren kwamen zijn:

- ?? Voor blootstellings- en inname berekeningen is het noodzakelijk dat het KAP data bevat van producten die een afspiegeling zijn van het Nederlandse voedsel consumptiepatroon. Nu richt het KAP zich voornamelijk op de productie.
- ?? De gebruikers staan over het algemeen zeer positief tegenover het opnemen van data over microbiologische contaminatie. Voornaamste reden hiervoor is het feit dat microbiële contaminatie op dit moment meer ziekte en sterfte veroorzaakt dan chemische contaminatie. Inzicht in de microbiële besmetting is dus van groot belang voor de volksgezondheid.
- ?? Geografische herkomst van de monsters
- ?? Aandacht in KAP voor biologische bestrijdingsmiddelen.
- ?? Het toevoegen van gegevens over macrocomponenten in levensmiddelen die schadelijk zijn voor de volksgezondheid zoals bijvoorbeeld (verzadigd) vet en zout.

6 Discussie en conclusies

6.1 Algemeen

Zowel bij de participanten bij de gebruikers van het KAP bestaat de behoefte aan aanpassingen van het KAP die het programma zouden kunnen verrijken. Opvallend is dat verschillende punten zowel door participanten als door gebruikers naar voren gebracht worden als verbeterpunten. In de onderstaande discussie zal daarom eerst op deze punten worden ingegaan, aangezien hiermee naar verwachting de grootste vooruitgang behaald kan worden. Vervolgens zullen ook punten behandeld worden die niet door beide groepen naar voren zijn gebracht, maar waarvan wel ingeschat is dat ze een belangrijke bijdrage aan KAP kunnen leveren. Ook knelpunten die uit het KAP naar voren zijn gekomen (zie hoofdstuk 2.3), zullen in de discussie meegenomen worden. Per aandachtspunt zal een conclusie gegeven worden in een kader. Paragraaf 6.4 geeft de algemene conclusie.

6.2 Betere benutting KAP

6.2.1 Actualiteit van de gegevens in KAP

Zowel participanten als gebruikers van KAP storen zich aan het feit dat de actuele data in het KAP niet direct toegankelijk zijn. De participanten hebben wel de betreffende data aangeleverd, maar deze is door het RIKILT niet verwerkt in een (papieren) jaarverslag. Ook kunnen de actuelere data niet teruggevonden worden in de huidige internetversie van het KAP. Reden voor het ontbreken van actuele data is het ontwikkelen van de interactieve databank van het KAP met actuele gegevens veel tijd heeft gekost.

De gegevens in het huidige KAP zijn niet actueel. In de toekomst zullen de KAP-data met een hogere frequentie geactualiseerd kunnen worden dan jaarlijks.

6.2.2 Representativiteit en betrouwbaarheid van de gegevens in KAP

Representativiteit

Voor het gebruik van de data in KAP bij de afstemming van ondermeer het overheidsbeleid (normstelling) en voedselveiligheidssystemen (HACCP, Hygiëncode), is het van essentieel belang dat de data een representatief beeld geven van de veiligheid van de betreffende producten. De data moeten bij voorkeur afkomstig zijn uit algemene monitoring. Zijn de data afkomstig uit een gerichte controle (gericht op bijvoorbeeld kritische gebieden of producenten), dan zullen de gevonden gehalten residuen en contaminanten of het percentage afwijkende monsters, hoger zijn, maar geen doorsnee beeld van de hele sector geven. Dit is geen reden om data van gericht onderzoek niet in KAP op te nemen, maar wel een grondige reden om er voor te zorgen dat de achtergrond van de data goed gedocumenteerd wordt. Hiermee wordt voorkomen dat resultaten van gericht onderzoek en algemene monitoring op een hoop worden geveegd en er zodoende een vertekend beeld ontstaat van de kwaliteit en veiligheid van de betreffende producten. In het huidige KAP zijn de meeste gegevens afkomstig van algemene monitoring, alleen Greenery UK stelt de monsterneming afhankelijk van de klantvraag (afhankelijk van aan wie de betreffende teler zijn product levert). Hier kan dus niet gesproken worden van een algemene monitoring.

Het KAP bevat voornamelijk gegevens afkomstig uit algemene monitoringsprogramma's die een representatief beeld geven van de kwaliteit en veiligheid van de betreffende producten. Echter bij groente en fruit, dragen niet alle gegevens bij aan een objectief beeld, daar zij uit gericht onderzoek voortkomen.

Betrouwbaarheid

Ook al is de achtergrondinformatie goed gedocumenteerd in KAP, dan nog speelt de betrouwbaarheid van de gegevens een belangrijke rol. De analyse van de monsters gebeurt door Sterlab geaccrediteerde laboratoria. Dat de analyses correct zijn uitgevoerd is hiermee dus zo veel mogelijk gewaarborgd. De invoer van de data in de bedrijfsinterne databanken is geborgd doordat deze data worden gescreend op uitschieters en overschrijdingen. In het geval dat deze worden aangetroffen, wordt de correctheid van deze data nogmaals onderzocht. Het RIKILT controleert de van de participant ontvangen data ook op uitschieters en overschrijdingen nadat de data in de KAP-databank zijn ingevoerd. Tevens vergelijkt het RIKILT de data met een lijst van gemiddelden en standaardafwijkingen die de participant bij de data meeleverd. Afwijkingen worden teruggekoppeld met de leverancier van de gegevens. De levering van gegevens van participanten aan het RIKILT is op basis van vertrouwen. Er bestaan geen afspraken tussen het RIKILT en de participanten over de aantallen metingen die geleverd zullen worden. De relatie tussen het RIKILT en de participanten is dus zeer vrijblijvend en er wordt (kan niet) gecontroleerd (worden) of de participanten alle data uit hun metingen aan het KAP leveren.

De betrouwbaarheid en de correctheid van de analyse en de verwerking van de meetgegevens is door alle participanten en het RIKILT geborgd.

De betrouwbaarheid van de compleetheit van de geleverde gegevens aan het KAP is niet geborgd. Levering gebeurt op basis van vertrouwen. Er bestaan geen afspraken over de hoeveelheid gegevens die de participant levert aan het KAP. Controle op ontbreken van meetgegevens en het achterhouden van ongewenste informatie door participanten is niet aanwezig.

6.2.3 Naamsbekendheid

KAP is een uitgebreide databank, die voldoet aan het doel waar deze oorspronkelijk voor is opgezet; het inzichtelijk maken van de kwaliteitsbewaking van het Nederlandse agrarisch product. Met andere woorden, welke stoffen in welke producten worden gemonitord en aangeven hoe het gesteld is met de kwaliteit en veiligheid van het Nederlandse agrarische product.

Buiten de participanten en enkele gebruikers van het KAP, zijn er maar weinig mensen bekend met het KAP. Als men al een van de naam KAP gehoord heeft, dan weet men meestal niet wat het KAP precies inhoudt, laat staan welke waarde het voor de betreffende persoon, instantie of bedrijf zou kunnen hebben. Het ontbreken van het papieren jaarverslag en de onbekendheid van de beperkte internetversie van de databank hebben de naamsbekendheid van het KAP geen goed gedaan. Het is de bedoeling van het RIKILT, dat de papieren versie van het jaarverslag geheel wordt vervangen door de internetversie.

De internetversie biedt een unieke kans om de naamsbekendheid van het KAP te vergroten doordat een persoon die is geïnteresseerd in contaminanten of residuen via een internet zoekmachine bij de, via internet toegankelijke, databank terecht kan komen. Dit vereist wel dat er zorgvuldig gekozen trefwoorden gebruikt worden door het KAP, zodat een belangstellende via een zoekmachine ook daadwerkelijk bij de KAP-databank terecht komt. Zodoende kan KAP gebruikt worden bij het herstellen van het vertrouwen van de consument in de voedselveiligheid van het Nederlandse agrarische product, hetgeen als een speerpunt genoemd wordt in de Beleidsnota voedselveiligheid 2001-2004 van het ministerie van LNV.

De naamsbekendheid van het KAP en de bekendheid met de inhoud ervan is, zeker buiten de technisch wetenschappelijke wereld, erg laag.

6.2.4 Stuurgroep (Werkgroep) KAP

Toen het KAP werd opgericht is tevens een stuurgroep van de Landbouw Advies Commissie voor het KAP ingesteld om het proces te begeleiden en een denkkader te verschaffen voor interpretatie van trends in KAP en consequenties daarvan. Toen het KAP eenmaal goed opgestart was, is deze stuurgroep opgeheven. Vanuit het RIKILT bestaat echter duidelijk de behoefte aan een dergelijk overlegplatform waarin beleid, wetenschap en bedrijfsleven vertegenwoordigd zijn en waarin trends gesignaleerd en besproken kunnen worden. Nu rust deze verantwoordelijkheid voornamelijk op de databankbeheerder van het KAP. Uit de interviews blijkt dat zowel participanten als gebruikers zeer positief staan tegenover het weer instellen van een dergelijke werkgroep. Een dergelijke werkgroep kan ook een belangrijke rol spelen bij het vertalen van trends naar het door de overheid en het bedrijfsleven in te zetten beleid.

Bij het RIKILT bestaat een sterke behoefte aan sturing van het KAP vanuit overheid (en bedrijfsleven) voor de discussie over consequenties van trends en de vertaling van deze trends naar aanbevelingen voor het te voeren overheids- en bedrijfsbeleid. Ook participanten als gebruikers staan zeer positief tegenover het instellen van een dergelijk forum

6.2.5 Achtergrondinformatie bij en gedetailleerdheid van de data

Een belangrijk punt dat zowel door participanten als door gebruikers naar voren werd gebracht is het ontbreken van achtergrondinformatie. Niet duidelijk is bijvoorbeeld waarom, waar (geografisch herkomst) en hoe de gegevens zijn verzameld. Ook de methode van monsterneming is niet bekend. Dit bemoeilijkt een juiste interpretatie van de data. Het vermoeden bestaat bijvoorbeeld dat gehalten aan residuen en contaminanten worden beïnvloed door het productiesysteem waaruit de producten afkomstig zijn. Zo zullen producten uit de biologische landbouw minder residuen van bestrijdingsmiddelen bevatten dan producten uit de gangbare landbouw. Ook kan het zijn dat producten uit de biologische houderij, zoals kippen, meer dioxine bevatten dan kippen uit de gangbare houderij doordat de biologische kippen buiten lopen en hier meer aan bloot gesteld worden. Hiernaar is echter nog weinig onderzoek gedaan. Om te kunnen kijken of er daadwerkelijk verschillen bestaan in gehalten aan residuen en contaminanten van producten uit verschillende productiesystemen, zal deze achtergrondinformatie bekend moeten zijn.

Ook een grotere gedetailleerdheid van de gegevens is een wens van participanten en gebruikers. Nu worden productgroepen en residuen groepsgewijs gepresenteerd in het KAP-verslag en de beperkte versie van de KAP-databank op internet. Het is niet mogelijk om bijvoorbeeld de residugehalten van een enkel pesticide te bekijken. Met een grotere differentiatie is het mogelijk trends te volgen in specifieke residuen en kan het beleidseffect van regelgeving op specifieke bestrijdingsmiddelen gemonitord worden.

Het ontbreken van achtergrondinformatie bij de gegevens bemoeilijkt de juiste interpretatie van de gegevens in de KAP-databank

6.2.6 Rol KAP bij early warning

Uit de interviews komt naar voren dat het KAP geen rol kan spelen bij het vroegtijdig signaleren van een overschrijding (Rapid Alert System). Wel kan KAP een rol spelen bij het vroegtijdig signaleren van trends en op deze wijze bijdragen aan early warning. Zo kunnen bijvoorbeeld zuivelproducerende bedrijven de controle op contaminanten en residuen bijstellen naar aanleiding van een geconstateerde stijging van deze contaminanten of residuen in het diervoeder.

KAP speelt nu al een rol bij het in een vroeg stadium inschatten wat de consequenties / knelpunten zijn bij een veranderde of nieuwe normstelling. Voor gewijzigde normstelling kan mogelijk een koppeling gemaakt worden met het early warning systeem

gewasbeschermingsmiddelen dat opgezet wordt door het Productschap Tuinbouw. Dit systeem zal, naast meetgegevens uit de tuinbouwsector, gegevens verzamelen over nationale en internationale normstelling voor de belangrijkste gewasbeschermingsmiddelen en mogelijke verandering in deze normstellingen.

KAP kan een belangrijke rol spelen bij het vroegtijdig signaleren van trends en de consequenties van veranderde of nieuwe normstelling snel inzichtelijk maken.

6.3 Versterking KAP

6.3.1 Databank microbiële contaminatie

Microbiële contaminatie is een belangrijke factor voor de kwaliteit en veiligheid van levensmiddelen. Besmettingen met micro-organismen zijn jaarlijks verantwoordelijk voor vele ziektegevallen en veroorzaken zelfs sterfte. Met name *Campylobacter* en *Salmonella* besmettingen zijn hier voor verantwoordelijk. Zowel participanten als gebruikers van het KAP staan over het algemeen zeer positief tegenover een dergelijke uitbreiding van het KAP. Veel participanten monitoren microbiële contaminatie in hun kwaliteitscontrole en zijn bereid deze data onder voorwaarden te leveren aan het KAP.

De data kunnen door de overheid toegepast worden om een beeld te krijgen van het verloop van de besmetting door de keten heen, zodat zij hierop gericht beleidsmaatregelen kan inzetten. Het bedrijfsleven kan de data toepassen voor het inrichten van hun voedselveiligheidssysteem zoals de afstemming van de kwaliteitscontrole (HACCP of Hygiëncode). Momenteel voert het RIKILT in opdracht van het ministerie van LNV een oriënterende studie uit naar de mogelijkheden voor het oprichten van een microbiologische databank binnen het KAP.

Microbiologische contaminatie is een belangrijke factor in de kwaliteit en veiligheid van levensmiddelen. Bij het merendeel van de participanten en bij de gebruikers van KAP bestaat de behoefte aan het uitbreiden van de KAP-databank met gegevens over microbiologische contaminatie en de bereidheid data te leveren.

6.3.2 Uitbreiding van de KAP-databank en afstemming met consumptie

Het KAP is in 1992 opgericht om inzichtelijk te maken hoe het gesteld is met de kwaliteit en veiligheid van het Nederlandse agrarische product. Hierdoor zijn de gegevens in de KAP-databank met name een afspiegeling van de productie van primaire agrarische producten. De laatste jaren heeft het KAP echter ook een functie gekregen bij het maken van risicoanalyses en het vaststellen van normen voor bijvoorbeeld bestrijdingsmiddelen. Om hier gefundeerde uitspraken over te kunnen doen is het van belang te beschikken over cijfers van contaminatie van de belangrijkste levensmiddelen die een afspiegeling vormen van de Nederlandse voedselconsumptie. Op dit moment ontbreken in het KAP data omtrent contaminatie van zeevis, waarvan de bijdrage aan de voedselconsumptie veel groter is dan van zoetwatervis. Ook bevat het KAP geen data over contaminatie van graan. Daarnaast ontbreken gegevens van verwerkte producten daar de KAP-databank alleen gegevens van primaire producten bevat. Het primaire product is vaak niet het product dat bij de consument terecht komt daar het nog een aantal bewerkingen ondergaat die van invloed kunnen zijn op de concentratie van de residuen en contaminanten in het eindproduct.

Uitbreiding van de KAP-databank met producten, die een afspiegeling geven van de Nederlandse consumptie, geeft een betere fundering voor het maken van blootstellingsberekeningen, risico-analyses en normstellingen.

6.4 Eindconclusie

De waarde van het KAP zit voornamelijk in het feit dat de resultaten vanuit zeer verschillende monitoringsprogramma's op overzichtelijke wijze worden gepresenteerd en samengevoegd. Op deze manier kan een duidelijk beeld verkregen worden van de kwaliteit van de Nederlandse agrarische producten en kan de kwaliteit vergeleken worden met die van buitenlandse producten.

Ook heeft het KAP grote waarde voor het in een vroeg stadium signaleren van trends. De PR-functie van het KAP was tot voor kort haar belangrijkste functie en blijkt ook de belangrijkste reden van participanten uit het bedrijfsleven te zijn om gegevens te leveren aan het KAP. De laatste jaren is de overheid (beleidsdirecties van het ministerie van LNV en VWS) geïnteresseerd geraakt in een bredere toepassing van de KAP-data, zoals blootstellingsberekeningen, risicoanalyses en onderbouwing van normstellingen. Dit brengt aanvullende eisen met zich mee met betrekking tot de verzameling, herkomst en betrouwbaarheid van de data en de hoeveelheid achtergrond informatie die met de data wordt opgeslagen. Het huidige KAP zal voor deze toepassing op de volgende punten verder geoptimaliseerd kunnen worden:

- ?? De compleetheid van de data die door de participanten geleverd worden aan KAP is niet geborgd.
- ?? Achtergrondinformatie opgeslagen bij de data is niet direct toegankelijk. (niet duidelijk is bijvoorbeeld waarom, waar (geografische herkomst) en hoe de gegevens zijn verzameld).
- ?? Het KAP is afgestemd op de voedselproductie en niet op de voedselconsumptie.

7 Aanbevelingen

De aanbevelingen zijn opgesplitst in aanbevelingen op de korte termijn en voor de lange termijn. De aanbevelingen op de korte termijn zijn het meest urgent. Deze zijn namelijk gericht op het optimaliseren van het huidige KAP.

7.1 Korte termijn

Bestuurlijk:

?? Laat als directie VVA een stuurgroep op richten voor het KAP met als doel het vertalen van trends/signalen uit het KAP naar te voeren overheids- en bedrijfsbeleid.

?? Sluit contracten voor datalevering tussen RIKILT (KAP-databank beheerder) en de participanten. Het KAP kan namelijk gezien worden als een zakelijke relatie tussen het RIKILT en de participanten. In de contracten staan afspraken over de kwaliteit en levering van de gegevens aan het KAP, de diensten die hiervoor in ruil door het KAP geleverd worden. Enkele mogelijke afspraken met participanten zijn:

- het aantal gegevens dat de participant aan het KAP zal leveren. Hiermee wordt het risico op het incompleet zijn van de data verminderd.
- de snelheid van het leveren van gegevens, er mag niet meer dan een vastgestelde tijd zitten tussen het moment dat de participant de analysegegevens ontvangt en het moment waarop deze resultaten aan het KAP geleverd worden. Ook moet het RIKILT zich verplichten tot een snelle invoer van deze maandelijks ontvangen gegevens
- duidelijke belegging van de verantwoordelijkheid van het initiatief voor het leveren van de gegevens, m.a.w. ligt het initiatief voor de levering bij de participant, of vraagt het RIKILT met regelmaat de gegevens op bij de participant.

In de contracten kunnen ook afspraken staan over eventuele sancties bij het niet nakomen van afspraken. Hierbij valt te denken aan het opschorten van de informatielevering vanuit het KAP naar de participant en bij het in gebreke blijven mogelijk zelfs uitsluiting uit het KAP.

?? Treed snel in overleg met de databankbeheerder en de participanten om duidelijke afspraken te maken over de toegang tot de gegevens in de uitgebreide KAP-databank op internet. Zodat alle relevante, actuele informatie toegankelijk is voor belanghebbende partijen. Voorstel hierbij is te zorgen voor een gestratificeerde toegang zoals bijvoorbeeld:

- participanten: toegang tot alle ruwe data
- wetenschap, gebruikers: toegang tot alle goedgekeurde en gegroepede data eventueel ouder dan bijvoorbeeld 6 maanden (+ info eventueel ondernomen acties op overschrijdingen)
- publiek: algemene overzichten met toelichting die begrijpelijk is voor een breed publiek en niet te technisch wetenschappelijk getint is.

Inhoudelijk:

?? Zorg in de KAP-databank voor een duidelijke herkenbaarheid van het soort onderzoek waar de gegevens van afkomstig zijn. Dit voorkomt dat gegevens van survey's en van algemene monitoring samengevoegd worden en er zo een vertekend beeld kan ontstaan van de kwaliteit en veiligheid van de betreffende producten.

?? Voeg als verplichte achtergrond informatie bij de gegevens in de KAP-databank de methode van monsterneming toe. Dit ontbreekt in het huidige convenant, maar kan van grote betekenis zijn bij de uitkomst en interpretatie van de gegevens.

?? Draag zorg voor een structurele screening van de KAP data op trends. Zodoende kan KAP een rol spelen bij early warning. Trends moeten "boven komen drijven" ook als kritische waarden nog niet overschreden zijn.

- ?? Geadviseerd wordt de KAP-databank te koppelen met de (in ontwikkeling zijnde) databank van het productschap tuinbouw aangaande (veranderende) Europese normstelling voor gewasbeschermingsmiddelen, zodat in een vroeg stadium een inschatting gemaakt kan worden van de haalbaarheid en de consequenties van veranderende, of nieuwe normstelling.

7.2 Langere termijn

- ?? Leg binnen het KAP de nadruk op de voedselveiligheid, daarom wordt aanbevolen een uitbreiding van de databank met microbiële besmetting te realiseren. Aanbevolen wordt om de microbiële contaminatie ketensgewijs aan KAP toe te voegen. Begin met die ketens die in het verleden bewezen hebben gevoelig te zijn voor microbiële besmetting. Zo kan bijvoorbeeld eerst de pluimveevlees keten doorlopen worden van grondstoffen voor pluimveevoeders tot aan de kipproducten in de detailhandel.
- ?? Bij verdere uitbreiding van het KAP en het aantrekken van nieuwe participanten wordt aanbevolen af te stemmen met de Nederlandse voedselconsumptie en dus als eerste uit te breiden met producten die wel een belangrijk deel uitmaken van de Nederlandse voedselconsumptie, maar waarvan nog geen gegevens in de KAP-databank verzameld worden. Voorbeelden hiervan zijn zeevis, graanproducten en producten uit het buitenland.
- ?? Het KAP kan gebruikt worden als instrument om het vertrouwen van de consument en het (internationale) bedrijfsleven in het Nederlandse agrarische product te versterken. Dit vereist echter wel dat de naamsbekendheid hoger is dan nu. Dit kan bereikt worden door:
  - ?? het koppelen van goede zoektermen aan de internetversie van de KAP-databank. Zodat iemand die geïnteresseerd is in data over residuen en contaminanten ook via een internet zoekmachine bij het KAP terecht komt (is nu niet het geval).
  - ?? het koppelen van andere sites aangaande de kwaliteit en veiligheid van (primaire) producten aan de KAP -internet site
  - ?? actieve promotie van het KAP in onderwijs en wetenschap.

Bijlage 1   Literatuurlijst

Europese Commissie, *Opinion of the Scientific committee on veterinary measures relating to public health on foodborne zoonoses*, Brussel, 12 april 2001.

Geffen, ir. J.van, Lankeren, A.H.D. van, *WDT-programma's van DLO, quick-scan naar mogelijkheden (mede)financiering door anderen dan LNV*, rapport, Expertisecentrum LNV, Ede, oktober 1998.

Gezondheidsraad, *Voedselinfecties*, Commissie Voedselinfecties, advies 24 mei 2000.

Keuringsdienst van Waren, *Jaarverslag 1999*.

Klaveren, ir.J.D. van, *Symposium Kwaliteitsprogramma Agrarische Producten 13 oktober 1994*, rapport 95.15, RIKILT-DLO, Wageningen, 1995.

Klaveren, ir.J.D. van, *Kwaliteitsprogramma Agrarische Producten, resultaten residubewaking in Nederland. KAP-verslag versie 5, residugegevens 1997*.

Kleter, dr.ir. G.A., *Verslag workshop "Kwaliteit en veiligheid van biologisch voedsel"*, rapport 2001.015 Rikilt, Wageningen, mei 2001.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, *Veilig voedsel in een veranderde omgeving, Beleidsnota voedselveiligheid 2001-2004*, Den Haag, juni 2001.

Productschap Diervoeder, *PDV-databank ongewenste stoffen en producten, jaaroverzicht 1998*, intern rapport Productschap Diervoeder, Den Haag, september 1999.

Productschap Tuinbouw, *Projectvoorstel Early Warning and Response System-gewasbeschermingsmiddelen*, Zoetermeer, maart 2001.

Snijdelaar, M., Tilburg, R., Tillie, F., Klink, E.van. *Kwaliteitsprogramma Agrarische Producten Inventarisatie van systemen voor de verzameling van informatie over diergezondheid en veiligheid dierlijk product*, rapport Expertisecentrum LNV, Ede, februari 2000.

Zweep, A.T., Bakker, J.P., Janssen, J.W.M., Wever, C.J.G. *Inventarisatie gegevensverzameling voedselveiligheid plantaardige producten*. rapport Expertisecentrum LNV, Ede, oktober 2000.

Bijlage 2   Lijst met vertaling van enkele gebruikte begrippen en definities

Betere benutting KAP

het optimaliseren van en het gebruik van informatie aanwezig in het KAP

Early Risk Identification System (ERIS)

systeem voor de vroege detectie van onbekende en onvoorziene risico's

Early Warning

vroegtijdige signalering van mogelijk ongewenste trends, of ontwikkelingen van bekende gevaren

Gebruikers KAP

organisaties of instanties die wel gebruik maken van de informatie uit de KAP-databank, maar die zelf geen data leveren aan het KAP

Good Manufacturing Practice (GMP)

kwaliteitszorgsysteem van regelmatige procescontrole op kritische punten en gerichte beheersmaatregelen (ontwikkeld door het Productschap Diervoeder)

KAP-databank

databank met daarin de gegevens over residuen en contaminanten in producten van participanten aan het kwaliteitsprogramma agrarische producten. Dit is een onderdeel van het KAP

Kwaliteitsprogramma Agrarische Producten (KAP)

geheel van activiteiten dat wordt ontplooid in het kader van het project KAP. Dat wil zeggen de gehele projectorganisatie, de databank KAP en communicatie vanuit het project KAP

Monitoring

continu proces waarin met een zekere (van te voren vastgestelde) regelmaat at random gegevens worden verzameld (metingen verricht) met als doel betrouwbare en vergelijkbare informatie te verkrijgen waarmee men zich een algemeen beeld van een situatie kan vormen omtrent reeds bekende gevaren.

Participanten KAP

organisaties of instanties die gegevens leveren aan de KAP-databank

Potentiële gebruikers KAP

organisaties of instanties die geen data leveren (beschikbaar hebben) aan KAP en ook (nog) niet gebruiken, maar waarvan wel vermoed wordt dat zij belang kunnen hebben bij de informatie in de KAP-databank

Potentiële participanten KAP

organisaties of instanties die wel data verzamelen aangaande de kwaliteit van agrarische producten, maar deze gegevens (nog) niet leveren aan het KAP

Rapid Alert System (RAS)

systeem voor snelle respons bij het overschrijden van bestaande normstellingen

Signalerend onderzoek

omvat de uitwerking van nieuwe onderzoeksvragen en gaat om (éénmalig, eindelijk) onderzoek naar nieuwe potentiële bedreigingen voor de productveiligheid en -kwaliteit. Indien er daadwerkelijk een gevaar blijkt te zijn, kunnen op basis van dit onderzoek monitoringsprogramma's worden ontwikkeld

Survey
zie signalerend onderzoek

Versterking KAP
uitbreiding / verbreding van de KAP-databank met nieuwe producten, stoffen of participanten

Bijlage 3 Lijst met gebruikte afkortingen

CBL	Centraal Bureau Levensmiddelen
CTB	College voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen
DLO	Dienst Landbouwkundig Onderzoek
DPA	Dutch Producers Association
EC-LNV	Expertisecentrum LNV
EU	Europese Unie
GMP	Good Manufacturing Practice
GZB	VWS directie Gezondheidsbeleid
HACCP	Hazard Analysis and Critical Control Points
I&H	LNV directie Industrie en Handel
KAP	Kwaliteitsprogramma Agrarische Producten
KDLL	Kwaliteitsdienst Landbouwkundige Laboratoria
KvW	Keuringsdienst van Waren
LAC	Landbouw Adviescommissie
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
NVA	Nederlandse Voedselautoriteit (in oprichting)
NZO	Nederlandse Zuivel Organisatie
PDV	Productschap Diervoeder
PV	Productschap Vis
PVE	Productschap Vee, Vlees en Eieren
RIKILT	Rijks Kwaliteitsinstituut voor Land- en Tuinbouwproducten
RIVO	Rijks Instituut voor Visserij Onderzoek
RVV	Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees
VCN	Stichting Voedingscentrum Nederland
VVM	LNV directie Veterinaire, Voedings- en Milieuaangelegenheden
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WDT	Wettelijke en Dienstverlenende Taken

Bijlage 4 Geïnterviewde organisaties en personen

Instelling / bedrijf	Geïnterviewd
Databank Databank Ongewenste Stoffen en Producten (PDV) Centrale databank KvW	dhr. S. Schaper dhr. H. van der Schee
Participanten Bakker Barendrecht Certerra Greenery (Dutch Producers Association) Greenery UK Keuringsdienst van Waren (KvW) Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO) Productschap Diervoeder (PDV) Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees (RVV) Rijks Instituut voor Visserij Onderzoek (RIVO) Rijks- Kwaliteitsinstituut voor land- en tuinbouwproducten (RIKILT)	dhr C. van Greuningen mw. I. Hordijk dhr. J. van der Leer dhr D. van Dijk dhr. H. van der Schee dhr.P. Mathot dhr J. den Hartog dhr. A. Jelsma dhr S. van Leeuwen dhr J. van Klaveren
Potentiële participanten Productschappen Vee, Vlees en Eieren (PVE) Productschap Tuinbouw	mw. C. Hagen dhr. P. Vesseur dhr. de Leeuw
Gebruikers LNV directie VVM VWS directie GZB Stichting Voedingscentrum Nederland (VCN)	dhr. E. Hecker mw. J. de Stoppelaar dhr. L. Jansen
Potentiële gebruikers Centraal Bureau Levensmiddelen (CBL) Consumentenbond Nederlandse Voedselautoriteit (NVA) Productschap Vis (PV)	mw. W. de Jong mw. Groothuis dhr. D. Meijer dhr L. Zijp

Bijlage 5 Leden van de klankbordgroep

Ministerie van LNV: directie VVM directie Landbouw Expertisecentrum LNV Rijksdienst voor de Keuring van Vee en Vlees RIKILT	dhr. B.W. Ooms mw. N.M.I. Scheidegger dhr. G.H.M. Wellen dhr. G.J.W. Moorman dhr C.J.G. Wever mw. M. Schreurs (Centraal Lab. RVV) dhr. J.D. van Klaveren
Ministerie van VWS: directie Gezondheidsbeleid Keuringsdienst van Waren	mw J. de Stoppelaar dhr. J. Dornseiffen dhr W. de Leeuw (Regionale Dienst Oost) (dhr. M.J.M van den Broek) dhr H.J. Jeuring (Algemene directie Den Haag) (dhr G. Kleter)
Nederlandse Voedsel Autoriteit i.o.	dhr. D.H. Meijer